

62

## ZÁKON

ze dne 26. června 1961

### **o organizaci soudů**

Národní shromáždění Československé socialistické republiky se usneslo na tomto zákoně:

## HLAVA PRVNÍ

### Soustava soudů a hlavní zásady jejich organizace a činnosti

#### § 1

##### Soustava soudů

- (1) Soudnictví vykonávají volené a nezávislé lidové soudy: Nejvyšší soud, krajské a okresní soudy, vojenské soudy (vyšší vojenské soudy a vojenské obvodové soudy), jakož i místní lidové soudy.
- (2) Na území hlavního města Prahy vykonává působnost krajského soudu městský soud; působnost okresních soudů vykonávají obvodní soudy.

## Úkoly soudů

#### § 2

- (1) Soudy jsou povolány chránit:
  - a) socialistický stát, jeho společenské zřízení a vztahy ke světové socialistické soustavě,
  - b) politická, osobní, rodinná, pracovní, sociální, bytová, majetková a jiná práva a zákonem chráněné zájmy občanů,
  - c) práva a zákonem chráněné zájmy státních, družstevních a jiných společenských a hospodářských organizací,
  - d) bojeschopnost ozbrojených sil i ozbrojených sborů a kázeň a pořádek v nich stanovený.
- (2) Svou činností soudy vychovávají občany k oddanosti k vlasti, k věci socialismu a komunismu, k zachovávaní zákonů a jiných právních předpisů, k ochraně socialistického vlastnictví, k dodržování pracovní kázně, k úctě k právům, cti a vážnosti spoluobčanů, k plnění povinností, které jim ukládá obrana vlasti, k čestnému plnění všech povinností ke státu a společnosti a k zachovávaní všech pravidel socialistického soužití.
- (3) Při ukládání trestů (opatření) mají soudy na zřeteli nejen potrestání pachatele trestného činu nebo provinění, nýbrž i jeho polepšení a převýchovu.

- (4) Soudy upozorňují orgány a organizace na nedostatky, které zjistily v jejich činnosti. Orgány a organizace jsou povinny na tato upozornění odpovídat a sdělovat, co učinily k odstranění zjištěných nedostatků.

### § 3

- (1) Soudy plní své úkoly zejména tím:
  - a) že rozhodují o právech a zákonem chráněných zájmech občanů a socialistických organizací,
  - b) že ukládají osobám, které se dopustily trestného činu (provinění) zákonem stanovené tresty (opatření).
- (2) Soudy provádějí mezi občany výchovnou činnost směřující k propagaci socialistického právního řádu a k prohlubování socialistického právního vědomí pracujících.

## Základní zásady organizace a činnosti soudů

### § 4

- (1) Soudnictví se vykonává za široké účasti pracujícího lidu. Při plnění svých úkolů postupují soudy v úzké součinnosti s jinými státními orgány, zejména s národními výbory a s dobrovolnými společenskými organizacemi pracujících a usilují o to, aby do boje proti porušování socialistického právního řádu byly zapojeny nejširší vrstvy občanů.
- (2) V soudním řízení mohou vystupovat též zástupci dobrovolných společenských organizací, zejména jako společenští žalobci nebo společenští obhájci.

### § 5

- (1) Soudy rozhodují zásadně ve sborech (senáty, presidium, plénium).
- (2) Senáty Nejvyššího soudu, krajských, okresních a vojenských soudů se skládají jednak ze soudců, kteří svou funkci vykonávají jako své povolání, jednak ze soudců, kteří svou funkci vykonávají ve dle svého zaměstnání. Obojí soudci jsou si při rozhodování rovni.

### § 6

Soudnictví se zpravidla vykonává ve dvou stupních.

### § 7

Soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí a jsou vázáni jedině právním řádem Československé socialistické republiky. Jsou povinni řídit se zákony a jinými právními předpisy a vykládat je v souladu se socialistickým právním vědomím.

### § 8

- (1) Všichni občané jsou si před zákonem i před soudem rovni.
- (2) Každý občan může před soudem jednat ve své mateřštině.

## § 9

- (1) Jednání před všemi soudy je zásadně ústní a veřejné. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.
- (2) Rozsudky se vyhláší jménem republiky a vždy veřejně.

## § 10

- (1) V řízení postupují soudy tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, a při svém rozhodování z něho vycházejí.
- (2) Při projednávání protispolečenských činů mohou soudy ukládat jen tresty (opatření) stanovené zákonem a za činy v zákoně uvedené.

## § 11

Obviněnému se zajišťuje právo obhajoby včetně práva volit si obhájce.

## § 12

### Účast advokátů v soudním řízení

Při obhajobě občanů i při poskytování jiné právní pomoci občanům a socialistickým organizacím působí advokáti sdružení v advokátních poradnách.

## § 13

### Účast prokurátorů v soudním řízení

Prokurátoři se podle ustanovení soudních řádů a jiných právních předpisů účastní řízení před soudy a dozírají na zákonnost postupu a rozhodnutí soudů i na zákonnost výkonu soudních rozhodnutí.

## HLAVA DRUHÁ

### Organizace a činnost soudů

## § 14

### Místní lidové soudy

- (1) Místní lidové soudy se skládají z předsedy soudu, jeho zástupce a ostatních soudců místního lidového soudu; všichni soudci místních lidových soudů vykonávají svou funkci vedle svého zaměstnání.
- (2) Místní lidové soudy se ustavují v obcích a na pracovištích.
- (3) Rozsah pravomoci místních lidových soudů, způsob, jak se zřizují, jejich volební období i zásady jejich organizace a jednání stanoví zvláštní zákon.

## Okresní soudy

### § 15

- (1) Okresní soud se skládá z předsedy soudu, z náměstka (náměstků) předsedy soudu a dalších soudců.
- (2) Okresní soud rozhoduje v senátech.
- (3) Senáty okresního soudu se skládají ze soudce z povolání a dvou soudců.

### § 16

- (1) Okresní soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve věcech, v nichž zákon nestanoví příslušnost soudu jiného.
- (2) Okresní soudy rozhodují:
  - a) o odvoláních podaných proti rozhodnutím místních lidových soudů a o stížnostech podaných proti rozhodnutím státních notářství,
  - b) o stížnostech pro porušení zákona podaných proti rozhodnutím místních lidových soudů.
- (3) Okresní soudy dále rozhodují o opravných prostředcích, popřípadě provádějí řízení v dalších věcech, kde to stanoví zvláštní předpisy.
- (4) Okresní soudy dále sledují rozhodování místních lidových soudů a pomáhají zajišťovat jednotnost rozhodování o proviněních.

### § 17

- (1) Předseda okresního soudu:
  - a) může předsedat kterémukoli soudnímu senátu,
  - b) sleduje rozhodování všech senátů okresního soudu a zajišťuje jednotnost jejich rozhodování,
  - c) může podávat stížnosti pro porušení zákona proti pravomocným rozhodnutím místních lidových soudů,
  - d) organizuje a řídí práci soudu,
  - e) vykonává státní správu okresního soudu, zejména zabezpečuje jeho řádný chod po stránce osobní, hospodářské a finanční a pečuje o politickou a odbornou výchovu soudců a ostatních pracovníků okresního soudu.
- (2) Předsedu okresního soudu zastupuje v jeho nepřítomnosti náměstek předsedy okresního soudu.

## Krajské soudy

### § 18

- (1) Krajský soud se skládá z předsedy soudu, jeho náměstků a dalších soudců.
- (2) Krajský soud rozhoduje v senátech a v presidiu.

- (3) Senáty krajského soudu se skládají:
- a) ze soudce z povolání a dvou soudců, rozhoduje-li krajský soud jako soud prvního stupně,
  - b) ze tří soudců z povolání a dvou soudců, rozhoduje-li krajský soud jako soud druhého stupně,
  - c) v ostatních případech ze tří soudců z povolání.

## § 19

- (1) Krajské soudy dozírají na soudní činnost všech soudů ve svém obvodu tím, že:
- a) sledují rozhodování všech soudů ve svém obvodu a pečují o jeho jednotnost,
  - b) rozhodují jako soudy druhého stupně ve věcech, v nichž rozhodovaly okresní soudy jako soudy prvního stupně,
  - c) rozhodují o stížnostech pro porušení zákona podaných krajským prokurátorem nebo předsedou krajského soudu proti pravomocným rozhodnutím okresních soudů ve věcech, v nichž tyto soudy podle zákona rozhodují s konečnou platností, s výjimkou věcí, v nichž tyto soudy rozhodly o stížnosti pro porušení zákona, a dále proti pravomocným rozhodnutím státních notářství.
- (2) Jako soudy prvního stupně rozhodují krajské soudy ve věcech stanovených zákonem nebo příkázaných jim Nejvyšším soudem.

## § 20

- (1) Presidium krajského soudu se skládá z předsedy krajského soudu, jeho náměstků a dalších dvou soudců z povolání. Platně se může usnášet za přítomnosti většiny svých členů.
- (2) Presidium krajského soudu:
- a) projednává otázky dozoru krajského soudu nad soudní činností všech soudů, které působí v obvodu krajského soudu,
  - b) rozhoduje o stížnostech pro porušení zákona podaných proti pravomocným rozhodnutím okresních soudů a státních notářství.
- (3) O stížnostech pro porušení zákona rozhoduje presidium krajského soudu v neveřejném zasedání; tohoto zasedání se povinně účastní krajský prokurátor.

## § 21

- (1) Předseda krajského soudu:
- a) může předsedat kterémukoli soudnímu senátu,
  - b) sleduje rozhodování všech senátů krajského soudu a zajišťuje jednotnost jejich rozhodování,
  - c) řídí práci presidia krajského soudu a předsedá mu,
  - d) může podávat stížnosti pro porušení zákona proti pravomocným rozhodnutím okresních soudů ve věcech, v nichž tyto soudy podle zákona rozhodují s konečnou platností, s výjimkou věcí, v nichž tyto soudy rozhodly o stížnosti pro porušení zákona, a dále proti pravomocným rozhodnutím státních notářství,

- e) ustanovuje ze soudců z povolání krajského soudu dva stálé členy presidia krajského soudu a předsedy senátů krajského soudu,
  - f) organizuje a řídí práci krajského soudu,
  - g) vykonává státní správu krajského soudu, zejména zajišťuje jeho řádný chod po stránce osobní, hospodářské a finanční, pečuje o politickou a odbornou výchovu soudců a ostatních pracovníků krajského soudu a řídí a kontroluje výkon státní správy u okresních soudů.
- (2) Předsedu krajského soudu zastupuje v jeho nepřítomnosti náměstek předsedy krajského soudu.

## Vojenské soudy

### § 22

- (1) Vojenský obvodový soud a vyšší vojenský soud se skládá z náčelníka, popřípadě jeho zástupce, a dalších soudců.
- (2) Vojenské soudy rozhodují v senátech.
- (3) Senáty vojenského obvodového soudu se skládají ze soudce z povolání a dvou soudců.
- (4) Senáty vyššího vojenského soudu se skládají:
- a) ze soudce z povolání a dvou soudců, rozhoduje-li vyšší vojenský soud jako soud prvního stupně,
  - b) ze tří soudců z povolání a dvou soudců, rozhoduje-li vyšší vojenský soud jako soud druhého stupně,
  - c) v ostatních případech ze tří soudců z povolání.

### § 23

- (1) Vojenské soudy projednávají trestné činy příslušníků ozbrojených sil a ozbrojených sborů, válečných zajatců, popřípadě i jiných osob, u nichž to stanoví zákon.
- (2) Věci uvedené v odstavci 1 projednávají jako soudy prvního stupně vojenské obvodové soudy, nejsou-li pro jejich projednání podle zákona příslušné vyšší vojenské soudy.
- (3) Vyšší vojenské soudy dozírají na soudní činnost všech vojenských obvodových soudů ve svém obvodu tím:
- a) že sledují rozhodování vojenských obvodových soudů a pečují o jeho jednotnost,
  - b) že rozhodují jako soudy druhého stupně ve věcech, v nichž rozhodovaly vojenské obvodové soudy jako soudy prvního stupně.
- (4) Jako soudy prvního stupně rozhodují vyšší vojenské soudy ve věcech stanovených zákonem nebo příkázaných jim Nejvyšším soudem.

### § 24

- (1) Náčelník vojenského soudu:
- a) může předsedat kterémukoli soudnímu senátu,

- b) sleduje rozhodování všech senátů vojenského soudu a zajišťuje jednotnost jejich rozhodování,
  - c) organizuje a řídí práci vojenského soudu,
  - d) pečuje o politickou a odbornou výchovu soudců a ostatních pracovníků vojenského soudu,
  - e) plní další povinnosti, které jsou dány jeho vojenským služebním poměrem.
- (2) Náčelník vyššího vojenského soudu mimoto zajišťuje organizaci dozoru vyššího vojenského soudu na soudní činnost všech vojenských obvodových soudů v jeho obvodu.

## Nejvyšší soud

### § 25

- (1) Nejvyšší soud se skládá z předsedy soudu, jeho náměstků a dalších soudců.
- (2) Nejvyšší soud rozhoduje v senátech, v presidiu a v plénu.
- (3) Senáty Nejvyššího soudu se skládají:
- a) rozhoduje-li Nejvyšší soud jako soud druhého stupně, ze tří soudců z povolání a dvou soudců,
  - b) v ostatních případech ze tří soudců z povolání.

### § 26

Nejvyšší soud je nejvyšším soudním orgánem dozírajícím na soudní činnost všech ostatních soudů. Nejvyšší soud zejména:

- a) zajišťuje jednotný výklad a jednotné užívání zákonů a jiných právních předpisů, zejména vydáváním směrnic pro jejich správný výklad,
- b) rozhoduje jako soud druhého stupně ve věcech, v nichž rozhodovaly jako soudy prvního stupně krajské soudy a vyšší vojenské soudy,
- c) rozhoduje o stížnostech pro porušení zákona podaných proti pravomocným rozhodnutím okresních, vojenských obvodových, krajských a vyšších vojenských soudů a Nejvyššího soudu, s výjimkou věcí, v nichž tyto soudy rozhodly o stížnosti pro porušení zákona a dále s výjimkou věcí, v nichž jsou pro rozhodnutí o stížnostech pro porušení zákona příslušné krajské soudy,
- d) sleduje a zobecňuje soudní činnost.

### § 27

Nejvyšší soud může za podmínek stanovených soudními řády na návrh předsedy Nejvyššího soudu nebo generálního prokurátora věc příslušnému soudu odejmout a přikázat ji k projednání a rozhodnutí soudu jinému.

## § 28

- (1) Soudci z povolání Nejvyššího soudu tvoří podle úseku své činnosti trestní, občanskoprávní a vojenské kolegium. Předsedy kolegií jsou náměstkové předsedy Nejvyššího soudu.
- (2) Předsedové kolegií organizují činnost kolegií a podávají plénu Nejvyššího soudu zprávy o jejich činnosti.

## § 29

- (1) Presidium Nejvyššího soudu se skládá z předsedy Nejvyššího soudu, jeho náměstků a dalších tří soudců z povolání, které určuje předseda Nejvyššího soudu po jednom z každého kolegia. Presidium se může platně usnášet za přítomnosti většiny svých členů.
- (2) Presidium Nejvyššího soudu zejména:
  - a) připravuje podklady pro jednání pléna Nejvyššího soudu,
  - b) projednává otázky dozoru Nejvyššího soudu, krajských soudů a vyšších vojenských soudů na činnost ostatních soudů,
  - c) rozhoduje o stížnostech pro porušení zákona podaných proti rozhodnutím senátů Nejvyššího soudu, nerozhodne-li se předložit takovou stížnost k rozhodnutí plénu Nejvyššího soudu.
- (3) Zasedání presidia Nejvyššího soudu jsou neveřejná, mohou se jich však účastnit generální prokurátor a ministr spravedlnosti. Generální prokurátor se účastní zasedání presidia Nejvyššího soudu povinně, jedná-li o stížnosti pro porušení zákona, jakož i v jiných případech, v nichž to stanoví zákon.

## § 30

- (1) Plénum Nejvyššího soudu se skládá z předsedy Nejvyššího soudu, jeho náměstků a ostatních soudců z povolání Nejvyššího soudu. Platně se může usnášet za přítomnosti nejméně dvou třetin všech soudců z povolání Nejvyššího soudu.
- (2) Plénum Nejvyššího soudu zejména:
  - a) vydává k zajištění jednotného výkladu a jednotného užívání zákonů a jiných právních předpisů směrnice pro jejich správný výklad,
  - b) rozhoduje o stížnostech pro porušení zákona postoupených mu k projednání a rozhodnutí presidiem Nejvyššího soudu,
  - c) projednává zprávy předsedů kolegií Nejvyššího soudu o činnosti těchto kolegií.
- (3) Zasedání pléna Nejvyššího soudu jsou neveřejná, mohou se jich však účastnit generální prokurátor, ministr spravedlnosti a s poradním hlasem předsedové krajských soudů a náčelníci vyšších vojenských soudů. Generální prokurátor se účastní zasedání pléna Nejvyššího soudu povinně, jedná-li o stížnosti pro porušení zákona.
- (4) Plénum Nejvyššího soudu se svolává nejméně jednou za tři měsíce.

## § 31

- (1) Předseda Nejvyššího soudu:
  - a) zajišťuje jednotnost v rozhodování Nejvyššího soudu,

- b) může předsedat kterémukoli soudnímu senátu,
- c) svolává plénium a presidium Nejvyššího soudu, předsedá jim a stanoví pořad jejich jednání,
- d) může podávat stížnosti pro porušení zákona proti pravomocným rozhodnutím okresních, vojenských obvodových, krajských a vyšších vojenských soudů a Nejvyššího soudu s výjimkou věcí, v nichž tyto soudy rozhodly o stížnosti pro porušení zákona, a dále s výjimkou věcí, v nichž jsou pro rozhodnutí o stížnostech pro porušení zákona příslušné krajské soudy,
- e) ustanovuje ze zvolených soudců z povolání Nejvyššího soudu tři stálé členy presidia Nejvyššího soudu a předsedy senátů Nejvyššího soudu, s výjimkou předsedů senátů vojenského kolegia Nejvyššího soudu,
- f) organizuje a řídí práci Nejvyššího soudu,
- g) vykonává státní správu Nejvyššího soudu, zejména zajišťuje řádný chod soudu po stránce osobní, hospodářské a finanční, a pečuje o politickou a odbornou výchovu soudců a ostatních pracovníků Nejvyššího soudu, s výjimkou vojenského kolegia Nejvyššího soudu.

(2) Předsedu Nejvyššího soudu zastupuje v jeho nepřítomnosti náměstek předsedy Nejvyššího soudu.

## § 32

Plénium Nejvyššího soudu se usnází na jednacím řádu, který stanoví podrobnosti o organizaci práce u Nejvyššího soudu.

## § 33

### Sídla a obvody okresních, krajských a vojenských soudů

- (1) Sídla a obvody okresních a krajských soudů se shodují se sídly a obvody okresních a krajských národních výborů.
- (2) Ministr spravedlnosti může stanovit, že věci určitého druhu z obvodu několika okresních národních výborů bude vyřizovat jeden okresní soud.
- (3) Vojenské obvodové soudy a vyšší vojenské soudy zřizuje a zrušuje prezident republiky, který také stanoví jejich sídla, obvody a příslušnost.

## § 34

### Jednání mimo sídlo soudu

Ke zvýšení výchovného účinku soudního jednání mohou soudy projednávat jednotlivé věci přímo na závodech nebo v jiných místech mimo své sídlo. Vojenské soudy je mohou projednávat u jednotek ozbrojených sil a ozbrojených sborů.

## HLAVA TŘETÍ

### Volby soudců

## § 35

### Volební období

- (1) Soudci Nejvyššího soudu, krajských a okresních soudů jsou voleni na dobu čtyř let.

- (2) Soudci vojenských soudů a soudci vojenského kolegia Nejvyššího soudu jsou voleni na dobu, po kterou vykonávají vojenskou činnou službu nebo po kterou jsou příslušníky ozbrojených sborů, nejdéle však na dobu čtyř let.

## § 36

### Předpoklady pro volbu

- (1) Soudcem z povolání může být zvolen každý občan Československé socialistické republiky, který je oddán socialistickému zřízení, je občansky bezúhonný, má právo volit do zastupitelských sborů, v den volby dosáhl věku 23 let a má potřebné odborné znalosti.
- (2) Soudcem může být zvolen každý občan Československé socialistické republiky, který je oddán socialistickému zřízení, je občansky bezúhonný, má právo volit do zastupitelských sborů a v den volby dosáhl věku 21 let.
- (3) Soudcem vojenského soudu a vojenského kolegia Nejvyššího soudu může být zvolen zletilý občan Československé socialistické republiky, který je oddán socialistickému zřízení, je občansky bezúhonný, má právo volit do zastupitelských sborů a koná vojenskou činnou službu nebo je příslušníkem ozbrojených sborů; jde-li o soudce z povolání, musí mít hodnost důstojníka (generála) a potřebné odborné znalosti.

## § 37

### Počet soudců

- (1) Počet soudců z povolání u okresních a krajských soudů i u Nejvyššího soudu stanoví ministr spravedlnosti.
- (2) Počet soudců z povolání u vojenských obvodových soudů, vyšších vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu stanoví ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem národní obrany.
- (3) Počet ostatních soudců stanoví předsedové (náčelníci) soudů. Náčelníci vyšších vojenských soudů stanoví počet těchto soudců i u jednotlivých vojenských obvodových soudů. Pro každý senát okresního a vojenského obvodového soudu se volí 40 - 60 soudců.

## § 38

### Navrhování kandidátů

Kandidáty na funkce soudců navrhuje Národní fronta z občanů, kteří mají předpoklady pro řádné vykonávání soudcovské funkce. Kandidáty na funkce soudců z povolání vojenských soudů a soudců vojenského kolegia Nejvyššího soudu navrhuje ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem národní obrany; jde-li o kandidáty na funkce soudců vojenského kolegia Nejvyššího soudu z úseku ministerstva vnitra, ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem vnitra. Kandidáty na funkce soudců vojenských soudů navrhují kolektivy příslušníků ozbrojených sil a ozbrojených sborů.

## § 39

### Slib

- (1) Po svém zvolení skládají soudci tento slib: „Slibuji, že budu věren Československé socialistické republice a věci socialismu, že se budu řídit Ústavou i ostatními zákony a vykládat je v souladu se socialistickým právním vědomím.“

(2) Slib skládají:

- a) soudci okresních a krajských soudů do rukou předsedy příslušného národního výboru,
- b) soudci Nejvyššího soudu a soudci z povolání vojenských soudů do rukou předsedy Národního shromáždění,
- c) ostatní soudci vojenských soudů do rukou náčelníků těchto soudů.

## Volby soudců okresních soudů

### § 40

- (1) Soudci okresních soudů jsou voleni občany podle obecného, přímého a rovného volebního práva tajným hlasováním.
- (2) Právo volit soudce okresních soudů mají všichni občané, kteří mají právo volit do zastupitelských sborů.

### § 41

Předsedu a náměstka (náměstky) předsedy okresního soudu zvolí ze zvolených soudců z povolání okresní národní výbor.

### § 42

## Volby soudců krajských soudů

Soudci krajských soudů jsou voleni krajskými národními výbory; ze zvolených soudců z povolání zvolí krajský národní výbor předsedu krajského soudu a jeho náměstky.

### § 43

## Volby soudců Nejvyššího soudu

- (1) Soudci Nejvyššího soudu jsou voleni Národním shromážděním; ze zvolených soudců z povolání Nejvyššího soudu zvolí Národní shromáždění předsedu Nejvyššího soudu a jeho náměstky.
- (2) Do ostatních funkcí ustanovuje soudce z povolání Nejvyššího soudu předseda Nejvyššího soudu; jde-li o soudce z povolání vojenského kolegia Nejvyššího soudu, ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem národní obrany.

### § 44

## Doplňovací volby soudců okresních a krajských soudů a Nejvyššího soudu

- (1) Uprázdnil-li se během funkčního období z jakéhokoli důvodu místo soudce okresního soudu, krajského soudu nebo Nejvyššího soudu, zvolí se na uprázdněné místo nový soudce pouze tehdy, bude-li provedení doplňovací volby nutné pro řádný chod příslušného soudu.
- (2) V doplňovací volbě se zvolí soudce okresního soudu, krajského soudu anebo Nejvyššího soudu pouze na zbytek funkčního období.

- (3) Doplnovací volba se vykoná způsobem stanoveným pro volbu původní.

## Volby soudců vojenských soudů

### § 45

- (1) Soudce z povolání vojenských soudů volí Národní shromáždění. Do příslušných funkcí je ustanovuje ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem národní obrany.
- (2) Ostatní soudci vojenských soudů jsou voleni veřejným hlasováním na shromážděních příslušníků ozbrojených sil a ozbrojených sborů. Výběr kandidátů provádějí komise pro volbu soudců vojenských soudů ustavené příslušnými veliteli. Počet těchto soudců, kteří mají být z celkového počtu stanoveného pro jednotlivé vojenské obvodové soudy a vyšší vojenské soudy zvoleni u jednotlivých útvarů nebo složek, určí náčelníci vyšších vojenských soudů.

### § 46

- (1) Klesne-li během funkčního období počet soudců vojenských soudů, a je-li třeba pro zajištění řádného chodu vojenských soudů zvolit soudce nové, provedou se na zbytek funkčního období doplňovací volby.
- (2) Doplnovací volby se vykonají způsobem stanoveným pro volby původní.

## HLAVA ČTVRTÁ

### Postavení soudců

### § 47

#### Základní povinnosti soudců

- (1) Soudci jsou povinni při výkonu své funkce zachovávat zákony i jiné právní předpisy, vykládat je v zájmu pracujícího lidu a rozhodovat spravedlivě.
- (2) Soudci jsou povinni využívat svých znalostí a zkušeností k politické a výchovné činnosti mezi občany. Tato politická a výchovná činnost má směřovat k upevňování socialistických vztahů mezi občany a k prohlubování socialistického právního vědomí pracujících. Mají proto seznamovat občany se zásadami socialistického právního řádu a na besedách s občany projednávat i vhodné veřejně projednávané typické případy porušování socialistické zákonnosti a zásad socialistického soužití.
- (3) Soudci jsou také povinni zachovávat v úředních věcech mlčenlivost, a to i po zániku soudcovské funkce, jestliže nebyli této povinnosti ze zákona nebo osobou k tomu povolanou zproštěni. Zprostit soudce povinnosti zachovávat mlčenlivost může předseda (náčelník) soudu, a jde-li o předsedu (náčelníka) soudu, předseda (náčelník) soudu vyššího stupně.
- (4) Soudci jsou povinni své povinnosti svědomitě vykonávat a vystříhat se při výkonu své funkce i v občanském životě všeho, co by mohlo narušit vážnost soudcovské funkce nebo snížit důvěru občanů k socialistickému soudnictví.

## § 48

**Podávání zpráv o činnosti soudů**

- (1) Soudci okresního soudu podávají svým voličům pravidelně zprávy o své činnosti a o činnosti soudu, u něhož vykonávají svou soudcovskou funkci. Předsedové okresních soudů podávají mimoto okresním národním výborům zprávy o činnosti okresního soudu a místních lidových soudů ustanovených v obvodu příslušného okresního soudu.
- (2) Soudci vojenských soudů podávají svým voličům pravidelně zprávy o své činnosti a o činnosti soudu, u něhož vykonávají svou soudcovskou funkci.
- (3) Předsedové krajských soudů v součinnosti se všemi soudci krajského soudu podávají krajským národním výborům zprávy o činnosti krajského soudu.
- (4) Předseda Nejvyššího soudu podává Národnímu shromáždění zprávy o stavu socialistické zákonosti, o činnosti Nejvyššího soudu a o činnosti soudů vojenských.

**Zánik soudcovské funkce**

## § 49

**Odvolání ze soudcovské funkce**

- (1) Soudce může být z funkce odvolán před uplynutím funkčního období, porušuje-li závažným způsobem své soudcovské povinnosti anebo ztratí-li z jiného důvodu důvěru pracujících.
- (2) Postup při odvolávání soudce okresního soudu z funkce upraví volební řád, který vydá vláda.
- (3) Návrh na odvolání soudce krajského soudu z funkce projednává rada krajského národního výboru. O návrhu rozhoduje krajský národní výbor.
- (4) Návrh na odvolání soudce Nejvyššího soudu z funkce projednává předsednictvo Národního shromáždění. O návrhu rozhoduje Národní shromáždění.
- (5) Návrh na odvolání soudce z povolání vojenského soudu a soudce vojenského kolegia Nejvyššího soudu z funkce projednává předsednictvo Národního shromáždění. O návrhu rozhoduje Národní shromáždění.
- (6) O návrhu na odvolání soudce vojenského soudu z funkce rozhoduje shromáždění příslušníků ozbrojených sil nebo ozbrojených sborů. Postup při jeho odvolávání z funkce upraví ministr spravedlnosti společně s ministrem národní obrany a s ministrem vnitra.
- (7) Funkce soudce zaniká dnem, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí o odvolání z funkce.

## § 50

- (1) Soudce může být soudcovské funkce zproštěn, nemůže-li ji trvale vykonávat pro nemoc nebo pro jinou vážnou překážku. O zproštění rozhoduje:
  - a) okresní národní výbor, jde-li o soudce okresního soudu,
  - b) krajský národní výbor, jde-li o soudce krajského soudu,
  - c) Národní shromáždění, jde-li o soudce Nejvyššího soudu nebo o soudce z povolání vojenského soudu,

d) ministr spravedlnosti, jde-li o soudce vojenského soudu.

(2) Funkce soudce zaniká dnem, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí o zproštění.

## § 51

(1) Soudce pozbývá své funkce také dnem právní moci rozsudku, kterým byl odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně.

(2) Soudce vojenského soudu a vojenského kolegia Nejvyššího soudu pozbývá své funkce také dnem propuštění z vojenské činné služby nebo z ozbrojeného sboru.

## § 52

### Podmínky trestního stíhání soudců

Pro činy spáchané při výkonu soudcovské funkce nebo v souvislosti s výkonem této funkce mohou být soudci trestně stíháni nebo vzati do vazby pouze se souhlasem:

- a) okresního národního výboru, jde-li o soudce okresního soudu,
- b) krajského národního výboru, jde-li o soudce krajského soudu,
- c) Národního shromáždění, jde-li o soudce Nejvyššího soudu nebo soudce z povolání vojenského soudu,
- d) ministra spravedlnosti, jde-li o soudce vojenského soudu.

## § 53

### Dočasné zproštění výkonu funkce

(1) Soudce, který je trestně stíhán, nebo, u něhož byl podán návrh na odvolání z funkce, může být až do skončení trestního řízení nebo do rozhodnutí o návrhu na odvolání z funkce dočasně výkonu soudcovské funkce zproštěn.

(2) O dočasném zproštění výkonu soudcovské funkce rozhoduje:

- a) předseda soudu, jde-li o soudce příslušného soudu,
- b) předseda krajského soudu, jde-li o předsedu okresního soudu,
- c) ministr spravedlnosti, jde-li o předsedu krajského soudu, náměstka předsedy Nejvyššího soudu, soudce vojenského soudu anebo vojenského kolegia Nejvyššího soudu.

## § 54

### Právní poměry soudců z povolání

(1) Soudci z povolání jsou volenými funkcionáři. Za výkon soudcovské funkce jim přísluší funkční plat. Platové poměry soudců z povolání upraví ministr spravedlnosti.

(2) Pokud tento zákon neupravuje postavení soudců z povolání jinak, vztahují se na ně předpisy o právech a povinnostech zaměstnanců státního aparátu, zejména předpisy o jejich nemocenském pojištění a důchodovém zabezpečení, o nárocích na dovolenou, pracovní době a o nárocích na náhradu cestovních, stěhovacích a jiných výdajů.

(3) Zvoleným soudcům z povolání se zachovává jejich pracovní poměr; v tomto pracovním poměru však mají ode dne nástupu do funkce neplacené pracovní volno.

- (4) Soudci z povolání vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu se zahrnují do počtu ozbrojených sil. Jsou vojáky v činné službě a vztahují se na ně předpisy platné pro vojáky.

## **Zastupování soudců z povolání**

### **§ 55**

- (1) Nemůže-li soudce z povolání dočasně vykonávat soudcovskou funkci, může ho ve výkonu soudcovské funkce zastupovat jiný soudce z povolání téhož soudu nebo soudu vyššího stupně.
- (2) Opatření o zastupování učiní předseda soudu, pro nějž byl zastupující soudce z povolání zvolen.

### **§ 56**

U soudců z povolání vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu činí opatření souvisící se zastupováním ministr spravedlnosti nebo orgány jím k tomu zmocněné.

### **§ 57**

## **Dočasné povolání k vyššímu soudu**

- (1) K prohloubení svých zkušeností a odborných znalostí může být soudce z povolání povolán na dobu nepřesahující 6 měsíců k výkonu soudcovské funkce u soudu vyššího stupně.
- (2) O dočasném povolání k výkonu soudcovské funkce u vyššího soudu rozhoduje:
- a) předseda krajského soudu (náčelník vyššího vojenského soudu), jde-li o povolání ke krajskému soudu (vyššímu vojenskému soudu),
  - b) ministr spravedlnosti v dohodě s předsedou Nejvyššího soudu, jde-li o povolání k Nejvyššímu soudu.

### **§ 58**

## **Kárná odpovědnost soudců z povolání**

- (1) Soudce z povolání může být kárně stíhán, poruší-li své soudcovské povinnosti anebo chová-li se způsobem nedůstojným soudce a narušujícím autoritu jeho soudcovské funkce. Kárnou odpovědnost soudců z povolání upravuje zvláštní zákon.

## **Některá ustanovení o postavení soudců, kteří vykonávají svou funkci vedle svého zaměstnání**

### **§ 59**

## **Povolávání k soudnímu jednání**

- (1) Soudci se povolávají k výkonu soudcovské funkce na dobu nepřesahující celkem 2 týdny v roce, a to zpravidla v určeném pořadí; prodloužení této doby je přípustné tehdy, je-li třeba dokončit projednávání věci započaté za jejich účasti.

- (2) Soudci vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu povolávají se zpravidla z ozbrojených sil nebo z ozbrojeného sboru, jejichž je obviněný příslušníkem; musí mít stejnou hodnost jako ten z obviněných, který má hodnost nejvyšší, anebo hodnost vyšší.

## § 60

### **Náhrada mzdy za dobu vykonávání soudcovské funkce**

- (1) Soudcům, kteří jsou v pracovním poměru, přísluší za dobu, po kterou vykonávají soudcovskou funkci nebo plní jiné povinnosti spojené s touto funkcí, náhrada ušlé mzdy. Náhradu ušlé mzdy je povinen poskytovat podnik, v němž je soudce zaměstnán.
- (2) Soudcům, kteří nejsou v pracovním poměru, nahrazuje ušlý výdělek za dobu výkonu soudcovské funkce nebo jiných povinností spojených s touto funkcí stát. Způsob a výši náhrady stanoví ministerstvo spravedlnosti v dohodě s ministerstvem financí a Ústřední radou odborů.
- (3) Stát hradí soudcům hotové výdaje, které jim vzejdou vykonáváním soudcovské funkce nebo jiných povinností spojených s touto funkcí. Způsob náhrady stanoví ministerstvo spravedlnosti v dohodě s ministerstvem financí a Ústřední radou odborů.

## § 61

### **Zachování nároků v nemocenském pojištění a sociálním zabezpečení**

- (1) Soudci nemohou být vykonáváním soudcovské funkce nebo jiných povinností s touto funkcí spojených zkráceni na svých nárocích z nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení.
- (2) Úraz, který soudce utrpí při výkonu soudcovské funkce nebo jiných povinností s touto funkcí spojených, se považuje vždy za úraz pracovní.

## § 62

### **Pracovní volno k vykonávání soudcovské funkce**

- (1) Podniky a ostatní organizace jsou povinny poskytovat soudcům pracovní volno k vykonávání soudcovské funkce i jiných povinností s touto funkcí spojených.
- (2) V ozbrojených silách a v ozbrojených sborech jsou příslušní velitelé povinni umožňovat soudcům plnění všech povinností vyplývajících ze soudcovské funkce.

## **HLAVA PÁTÁ**

### **Výkon státní správy soudů**

## § 63

Státní správu soudů vykonává ministerstvo spravedlnosti, které organizuje a kontroluje činnost soudů; za tím účelem zejména:

- a) provádí prověrky práce okresních, krajských a vojenských soudů; má-li za to, že některá pravomocně rozhodnutá věc byla posouzena nesprávně, dává podnět ke stížnosti pro porušení zákona,

- b) sleduje a zobecňuje soudní činnost a navrhuje plénu Nejvyššího soudu vydání směrnic pro správný výklad zákonů a jiných právních předpisů,
- c) vydává instrukce a směrnice v otázkách organizace a práce soudů,
- d) zajišťuje řádný chod soudů po stránce osobní, hospodářské a finanční,
- e) organizuje a řídí politickou a odbornou výchovu soudců a ostatních pracovníků soudů.

#### § 64

- (1) Státní správu u okresních a krajských soudů a u Nejvyššího soudu vykonávají předsedové těchto soudů.
- (2) Předsedové krajských soudů řídí a kontrolují výkon státní správy u okresních soudů v obvodu příslušného krajského soudu.

#### § 65

- (1) Úkoly ministerstva spravedlnosti na úseku vojenského soudnictví vykonává správa vojenských soudů; v jejím čele stojí náměstek ministra spravedlnosti - náčelník správy vojenských soudů, který je nadřízeným všech vojáků činných u vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu a u správy vojenských soudů.
- (2) Náměstek ministra spravedlnosti - náčelník správy vojenských soudů upravuje úkoly náčelníků vojenských soudů a předsedy vojenského kolegia Nejvyššího soudu na úseku správy.

#### § 66

Za výkon státní správy soudů odpovídají orgány jí pověřené ministru spravedlnosti.

## HLAVA ŠESTÁ

### Ustanovení přechodná a závěrečná

#### § 67

#### Volební řád

Vláda vydá podle zásad platných pro volby do zastupitelských sborů volební řád, ve kterém upraví organizaci voleb soudců okresních soudů.

#### § 68

#### Stanovení termínu voleb

- (1) Dobu, kdy má být provedena volba soudců okresních a krajských soudů, stanoví vláda.
- (2) Dobu, kdy má být provedena volba soudců Nejvyššího soudu a soudců z povolání vojenských soudů, stanoví předsednictvo Národního shromáždění.
- (3) Dobu, kdy má být provedena volba ostatních soudců vojenských soudů, jakož i organizaci a přípravu těchto voleb stanoví ministr spravedlnosti společně s ministrem národní obrany a ministrem vnitra.

## § 69

Opatření týkající se vojenského soudnictví činí ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem národní obrany.

## § 70

Soudci vykonávají svou funkci i po uplynutí doby, na kterou byli zvoleni, až do doby, kdy nastoupí do funkce soudci nově zvolení.

## § 71

- (1) Soudci z povolání Nejvyššího soudu a vojenských soudů, kteří byli ustanoveni podle dosavadních předpisů, vykonávají svou funkci až do dne, kdy nastoupí do funkce, kterou vykonávají, zvolení soudci z povolání.
- (2) Ustanovení odstavce 1 se vztahuje i na soudce z lidu u Nejvyššího soudu a u vojenských soudů, povolané k výkonu soudcovské funkce podle dosavadních předpisů.

## § 72

- (1) Soudcům z povolání Nejvyššího soudu ustanoveným podle dosavadních předpisů se zachovává pracovní poměr, i když nebudou zvoleni podle tohoto zákona do funkce soudce z povolání.
- (2) Ministr spravedlnosti učiní opatření, aby dosavadní soudci z povolání, pokud nebudou zvoleni do této funkce, byli zařazeni na místa odpovídající jejich politické a odborné kvalifikaci.
- (3) U vojenských soudců ustanovených podle dosavadních předpisů, nebudou-li zvoleni za soudce z povolání, učiní opatření k zařazení na místa odpovídající jejich způsobilosti dnem, kdy nastoupí do funkce zvolení soudci z povolání, ministr národní obrany v součinnosti s ministrem spravedlnosti.

## § 73

- (1) Soudci z povolání, kteří jsou v době svého funkčního období povoláni podle branného zákona na vojenské cvičení jako důstojníci v záloze a přiděleni k vojenským soudům, mohou být rozhodnutím ministra spravedlnosti pověřeni na tuto dobu výkonem soudcovské funkce, kterou jinak vykonávají soudci z povolání vojenských soudů.
- (2) Za branné pohotovosti státu upraví způsob doplňování soudců vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem národní obrany a ministrem vnitra.

## § 74

### **Zrušovací ustanovení**

- (1) Zrušují se:
  1. dosud nezrušená ustanovení zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví,
  2. zákon č. 67/1950 Sb., o pracovních a platových poměrech soudců z povolání, prokurátorů a soudcovských čekatelů (soudcovský zákon), pokud se vztahuje na soudce z povolání,
  3. dosud nezrušená ustanovení zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád),

4. zákon č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů, ve znění zákona č. 66/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o organizaci soudů,
5. vládní nařízení č. 93/1952 Sb., o náhradách příslušejících soudcům z lidu,
6. ustanovení § 5 odst. 3 zákona č. 52/1954 Sb., kterým se rozšiřuje působnost státního notářství,
7. zákonné opatření předsednictva Národního shromáždění č. 21/1955 Sb., kterým se zřizuje presidium Nejvyššího soudu,
8. ustanovení §§ 1 až 4 a § 7 zákonného opatření předsednictva Národního shromáždění č. 59/1955 Sb., o platových poměrech soudců, prokurátorů a právních čekatelů, ve znění zákonného opatření předsednictva Národního shromáždění č. 60/1956 Sb., jímž se mění některé předpisy o platových poměrech státních zaměstnanců a o působnosti ministrů a ústředních úřadů při provádění státní mzdové politiky, pokud se vztahují na soudce Nejvyššího soudu nebo vojenských soudů,
9. ustanovení čl. II zákona č. 66/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o organizaci soudů,
10. zákon č. 36/1957 Sb., o volbách soudců a soudců z lidu lidových a krajských soudů a o úpravě některých jejich poměrů,
11. zákon č. 40/1960 Sb., o provedení nové územní organizace soudů.

## § 75

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

Novotný v. r.

Fierlinger v. r.

Široký v. r.